

BESCHOUWD VANUIT EEN GRONINGSE CASUS

46. De worsteling van de gesloten jeugdhulpsector inzake kinderen met zeer zware problematiek

MR. DRS. MARIA P. DE JONG-DE KRUIJF

In december 2015 verscheen een rapport van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: RSJ-rapport) met de titel *'Lastig plaatsbare jongeren' in instellingen voor jeugdzorgplus en jeugd-ggz: zorg in de knel?*¹ In het rapport wordt aandacht gevraagd voor een – naar schatting – vijftigtal jeugdigen die vanwege zeer complexe problematiek niet de zorg krijgen die zij nodig hebben.

Inleiding

Deze jeugdigen zijn 'groepsongeschikt' vanwege een combinatie van 'psychische stoornissen en ernstig (ver)storend gedrag' en circuleren tussen justitiële jeugdinrichtingen, gesloten jeugdhulp en jeugd-ggz.² Bovendien speelt ook vaak een verstandelijke beperking.³ De RSJ voert een pleidooi voor "passende zorg in de instelling waar de jongere het meest op zijn plek is". Dat betekent: zorgen voor een in eerste instantie zo goed mogelijke plaatsing, en daaraan vasthouden; zo weinig mogelijk overplaatsingen en het aanbieden van ontbrekende zorg op de locatie waar de jongere zich bevindt.⁴

Aan de hand van een casus bij de Rechtbank Groningen zal ik proberen duidelijk te maken hoe nijpend deze problematiek is en hoe een kinderrechter een teleurstellende uitvoeringspraktijk het hoofd probeert te bieden. Voldoet de gesloten jeugdhulp als vangnetregeling voor

deze jeugdigen? En hoe nuttig zijn de aanbevelingen uit het RSJ-rapport in het licht van deze casus?

De Groningse casus in het kort

Een doofstom 17-jarig meisje dat worstelt met ernstige (psychiatrische) problematiek en risicovol gedrag laat zien, wordt middels een machtiging gesloten jeugdhulp⁵ – na eerst acht maanden in een instelling voor gesloten jeugdhulp doorgebracht te hebben – geplaatst in Trajectum, locatie Hoeve Boschoord (geen locatie voor gesloten jeugdhulp).⁶ Deze casus legt het spanningsveld bloot tussen enerzijds de noodzaak om haar bescherming te bieden en anderzijds haar belang om passende behandeling te krijgen. Een plaatsing in gesloten jeugdhulp komt onvoldoende tegemoet aan beide belangen, maar een ander type onvrijwillige plaatsing lijkt eerst niet voorhanden. Op basis van artikel 6.2.2 lid 2 Jeugdwet (Jw) ziet de kinderrechter ruimte om een machtiging gesloten jeugdhulp te verlenen in een andersoortige, niet geregistreerde gesloten jeugdhulpaccommodatie. Daarbij baseert de kinderrechter zich mede op artikel 23 van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (IVRK) (het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg). Volgens de kinderrechter is sprake van een "zodanig uitzonderlijke situatie" dat er "zeer specifieke zorg" nodig is. De minderjarige stemt in met het verzoek.

1 RSJ-Advies dd. 4 december 2015. Ook vanuit wetenschappelijke hoek wordt het probleem van 'grensverkeer tussen jeugdsectoren' gesignaleerd, zie J. Legemate e.a., *Thematische wetsevaluatie gedwongen zorg*, Den Haag: ZonMw 2014, p. 334; V.E.T. Dörenberg, 'Thematische wetsevaluatie gedwongen zorg: reflectie op onderdeel jeugd', *TvG 2015/4*, p. 240-246. In een eerdere publicatie heb ik aandacht gevraagd voor het gevaar van het binnenhalen van een te zware groep in de gesloten jeugdzorg [bron verwijderd i.v.m. anonimisering].

2 RSJ 2015, p. 5-6.

3 Dörenberg (2015) beschrijft hoe de zorg voor jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking als het ware tussen de Jeugd-GGZ en de (gesloten) jeugdzorg in zit (p. 241) (V.E.T. Dörenberg, 'Thematische wetsevaluatie gedwongen zorg: reflectie op onderdeel jeugd', *TvG 2015/4*, p. 241.

4 RSJ 2014, p. 9-11.

5 Rb. Noord-Nederland 15 juli 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3860.

6 Trajectum behandelt cliënten die naast een lichte verstandelijke beperking ook een auditieve beperking hebben, zie www.trajectum.info / Trajectum, *Praten met je handen. Behandeling doven* (folder te downloaden vanaf de website (geraadpleegd op 2 november 2015)).

De casus: relevante feiten en overwegingen

In de eerste beschikking van 22 december 2014⁷ vermeldt de kinderrechter “dat het meisje zich begeeft in situaties die erg risicovol kunnen zijn door het onderhouden van seksuele contacten met vreemde mannen”. Ook “is de minderjarige gebaat bij een behandeling in een psychiatrische setting, waarbij tevens rekening wordt gehouden met het feit dat zij doof is”, aldus de kinderrechter. Er wordt gesteld dat de instelling voor gesloten jeugdhulp deze zorg hoogstwaarschijnlijk niet kan bieden, maar op dat moment is er geen alternatief en daarom wordt de machtiging

IVBPR¹¹ en artikel 17 van het Europees Sociaal Handvest¹² als ‘paraplu-bepalingen’ voor de Jeugdwet¹³ en leidt hieruit een inspanningsverplichting voor de Nederlandse staat af, waaraan het niet rondkrijgen van de financiering geen

Om de mankementen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp te ondervangen, wordt afgesproken dat af en toe een tolk wordt ingezet.

gesloten jeugdhulp voor de korte duur van drie maanden verleend en voor de overige drie maanden aangehouden. Om de mankementen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp te ondervangen, wordt afgesproken dat af en toe een tolk wordt ingezet. Op 4 maart 2015⁸ beslist de kinderrechter dat het overige deel van de verzochte gesloten machtiging ook ten uitvoer moet worden gelegd. Weer wordt Hoeve Boschoord genoemd als de meest geschikte plek, maar daarvoor gelden wachtlijsten. De minderjarige is gefrustreerd: “nu is zij net een beetje gesetteld en moet ze weer verhuizen naar Hoeve Boschoord om vervolgens daar weer alles vanaf begin op te bouwen”.

Op 3 juni 2015⁹ dient haar zaak opnieuw. Inmiddels dreigt afwijzing van een verlengingsverzoek voor een gesloten machtiging omdat er nauwelijks nieuwe informatie in het verzoekschrift naar voren komt. Tevens lijkt de situatie van het meisje in gesloten jeugdhulp verslechterd: zij begint te vereenzamen in deze instelling vanwege haar auditieve beperking en kort geleden heeft de minderjarige een suïcidepoging gedaan. De kinderrechter constateert dat buiten haar schuld de situatie nauwelijks veranderd is ten opzichte van de vorige verlenging van de machtiging gesloten jeugdhulp. Financiering van een plaatsing bij Hoeve Boschoord lijkt het grootste euvel te zijn. De kinderrechter beschouwt de artikelen 2 en 23 IVRK,¹⁰ alsmede artikel 24

7 Rb. Noord-Nederland 22 december 2014, nr. C/18/152975 / JE RK 14-817 (ongepubliceerd).

8 Rb. Noord-Nederland 4 maart 2015, nr. C/18/152975 / JE RK 14-817 (ongepubliceerd).

9 Rb. Noord-Nederland 3 juni 2015, nr. C/18/156497 / JE RK 15-299 (ongepubliceerd).

10 Uit art. 2 IVRK volgt dat rechten voor ieder kind gewaarborgd dienen te worden zonder discriminatie, ongeacht o.a. handicap. In art. 23 IVRK is het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg neergelegd (tweede lid).

11 Dit artikel luidt: “Elk kind heeft, zonder onderscheid naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom of geboorte, recht op die beschermende maatregelen van de zijde van het gezin waartoe het behoort, de gemeenschap en de Staat, waarop het in verband met zijn minderjarigheid recht heeft.” (Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, New York, 16 december 1966).

12 Dit artikel luidt: “Kinderen en jeugdige personen hebben recht op een passende sociale, wettelijke en economische bescherming.” (Europees Sociaal Handvest (herzien), Straatsburg, 3 mei 1996).

13 In de memorie van toelichting bij de Jeugdwet staat dat “onderhavig wetsvoorstel moet passen binnen het internationaal en Europeesrechtelijk kader” (*Kamerstukken II* 2012-13, 33 684, 3 (MvT), p. 62 e.v.).

afbreuk doet. De kinderrechter geeft de gecertificeerde instelling (Nidos, hierna te noemen: GI) nog een maand de tijd om een plaatsing bij Hoeve Boschoord te realiseren, want “de situatie is inmiddels dusdanig dat slechts met een plaatsing bij Hoeve Boschoord aan de voorwaarden voor een gesloten machtiging wordt voldaan”. Op 7 juli blijkt dat de gemeente garant staat voor financiering. Dit leidt ertoe dat de minderjarige op uiterlijk 4 augustus geplaatst kan worden voor klinische behandeling bij Trajectum. De kinderrechter merkt hierover het volgende op:

“Het bieden van deze bijzondere zorg vloeit voort uit de erkenning van het recht van [de minderjarige] op bijzondere zorg door de Nederlandse overheid, waarbij de Staat de ontwikkeling van een minderjarige stimuleert en waarborgt die passend is voor haar specifieke gesteldheid. Nu er sprake is van een zodanig uitzonderlijke situatie dat alleen een instelling als Hoeve Boschoord voldoende is uitgerust om [de minderjarige] die zorg en behandeling te bieden die zij nodig heeft, is het gevolg dat [de minderjarige] daarmee onder een ander (behandel)regime komt te vallen dat strikt genomen niet voldoet aan de criteria voor een gesloten jeugdzorg van ondergeschikt belang nu haar persoonlijke belang op een goede behandeling, met inachtneming van de strekking van art. 23 IVRK en de ruimte die art. 6.2.2 Jw daarvoor geeft, dient te prevaleren.”

Deze zaak staat niet op zichzelf: jeugdigen met zware problematiek (in gedrag en van geest) in de gesloten jeugdhulp

Afgezien van het feit dat het hier om een meisje met ernstige auditieve beperkingen gaat, is één aspect van deze zaak kenmerkend voor een groot aantal jeugdigen dat met gesloten jeugdhulp te maken krijgt: jeugdigen die een ernstig psychiatrisch beeld vertonen (vaak in combinatie met LVB-problematiek) en in een instelling voor gesloten jeugdhulp terecht komen, maar daar niet altijd de benodigde passende zorg ontvangen. Al in eerdere rechterlijke uitspraken is geconstateerd dat er een groep minderjarigen is binnen de gesloten jeugdhulp die primair thuishoort binnen de GGZ. De Rechtbank Amsterdam verleende op 24 juni 2014 desondanks een machtiging gesloten jeugdzorg voor de duur van zes maanden, zij het met tegenzin.¹⁴

In de Groningse casus wordt reeds bij aanvang gesteld dat een psychiatrische setting het meest aangewezen is. Pas na bijna acht maanden gesloten verblijf wordt de minderjarige

in Hoeve Boschoord geplaatst en gedurende deze periode ontbreekt het vrijwel geheel aan passende behandeling en passend onderwijs. Uit de casus komt duidelijk naar voren dat haar in de open setting de benodigde bescherming (tegen verschillende seksuele contacten met onbekende mannen op openbare plekken) niet geboden kon worden. De veiligheid van deze minderjarige lijkt bij een gesloten plaatsing van allesoverheersend belang te zijn. Dat deze plaatsing vrijheidsbeneming impliceert waarbij zware eisen worden gesteld aan het realiseren van een passend behandelaanbod, lijkt van minder groot belang te zijn.¹⁵ Indien überhaupt geen passende zorg wordt geboden, is het maar zeer de vraag of gesproken kan worden van een rechtmatig verblijf gedurende deze acht maanden. De gesloten jeugdhulp heeft immers als doel jeugdigen met ernstige gedragsproblemen te behandelen en een dusdanige gedragsverandering te bewerkstelligen dat deze jeugdigen weer kunnen participeren in de maatschappij.¹⁶

Al in eerdere rechterlijke uitspraken is geconstateerd dat er een groep minderjarigen is binnen de gesloten jeugdhulp die primair thuishoort binnen de GGZ.

Veiligheid kan nooit het primaire doel van een plaatsing in gesloten jeugdhulp zijn. Uiteraard is een betrekkelijk korte wachttijd totdat de minderjarige kan worden geplaatst in de juiste voorziening onder omstandigheden onvermijdelijk.¹⁷ Daarbij heeft de GI de opdracht om voortvarend op te treden teneinde er het hare toe bij te dragen dat die vrijheidsbeneming niet onnodig voortduurt.¹⁸ Het mag zo zijn dat op de Staat niet de verplichting rust om elke jeugdige steeds de best denkbare behandeling te bieden,¹⁹ in deze casus is het maar zeer de vraag of haar verblijf in gesloten jeugdhulp wel voldoet aan de minimumwaarborgen waaraan een gesloten plaatsing dient te voldoen. Namelijk passende behandeling en passend onderwijs in de gesloten instelling en wel voor de kortst mogelijke passende duur.

De ambitieuze doelstellingen van gesloten jeugdhulp

Tijdens de behandeling in 2007 van het Wetsvoorstel

¹⁴ Rb. Amsterdam 24 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3910. In de beschikking staat dat “de kinderrechter het absoluut niet eens (is) met deze gang van zaken, maar heeft geen middelen om af te dwingen dat de minderjarige de behandeling krijgt waar hij recht op heeft” (deze uitspraak vormt overigens de aanleiding van het RSJ-rapport). Zie tevens Rb. Arnhem 4 januari 2008, ECLI:NL:RBARN:2008:BC1715, Rb. Amsterdam 5 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW0684 en Rb. Den Haag 11 juni 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:7717 (overigens wordt deze machtiging slechts voor zes weken verleend om te borgen dat bureau jeugdzorg de plaatsing in een GGZ-instelling voortvarend ter hand zal nemen).

¹⁵ Ook Vonk & Forder zijn van mening dat de praktijk van sommige kinderrechters om een machtiging te verlenen, ondanks het ontbreken van (adequate) behandeling in het licht van art. 5 lid 1 onder d EVRM, bedenkelijk is (M. Vonk & C. Forder, ‘Kroniek van het Nederlandse personen- en familierecht’, *NJB* 2015/1783).

¹⁶ *Kamerstukken II* 2012-13, 33 684, 3 (MvT), p. 54.

¹⁷ Zie Hof Arnhem-Leeuwarden 31 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709. Een wachttijd van ruim twee maanden tot aan de plaatsing op een geschikt geachte groep achtte het hof niet onredelijk lang.

¹⁸ Zie Hof ’s Gravenhage 20 mei 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN9308 waarin het hof de verlengingsbeschikking vernietigt omdat de Willem Schikker Stichting onvoldoende voortvarend te werk is gegaan.

¹⁹ Zie Hof ’s Gravenhage 6 november 2012, ECLI:NL:GHDHA:2012:BY2991, *JPF* 2013/45.

gesloten jeugdzorg (30 644) lichtte minister Rouvoet van Jeugd en Gezin zijn voorstel als volgt toe: “Door gesloten jeugdzorg te creëren, wordt aan de reeds bestaande jeugdzorg een vorm toegevoegd, waardoor een compleet aanbod van alle vormen van zorg ontstaat, van ambulante hulpverlening tot gesloten residentiële zorg, *met als doel dat alle jeugdigen met hun problemen binnen de jeugdzorg geholpen kunnen worden.*” (cursivering MJ).²⁰ Een zeer ambitieuze doelstelling die, mijns inziens, blootlegt wat tot op de dag van vandaag de worsteling van de gesloten

De kinderrechter constateert dat buiten haar schuld de situatie nauwelijks veranderd is ten opzichte van de vorige verlenging van de machtiging gesloten jeugdhulp.

jeugdhulpsector is: een vangnetregeling voor de zwaarste gevallen en tegelijkertijd een passend zorgaanbod te kunnen bieden aan al deze specifieke zorgvragen. In dit spanningsveld beweegt zich de kinderrechter: de veiligheid van het kind kan enkel gewaarborgd worden met behulp van een gesloten plaatsing, maar krijgt hij binnen de gesloten jeugdhulp wel de benodigde passende zorg? Eén van de manieren voor de kinderrechter om hiermee om te gaan is het inzetten van zijn rechterlijke creativiteit.

In de rechtspraak valt een scala aan creatieve rechtspraak op het terrein van de gesloten jeugdhulp waar te nemen, waarvan de Groningse casus een goed voorbeeld is. Zijn er grenzen aan de rechterlijke creativiteit van een kinderrechter? Wortmann hanteert het volgende criterium: “Een rechter (moet) in het belang van het kind terughoudendheid betrachten met het opzij zetten van de wet. Doet hij dat wel, dan is het nodig om aansluiting te zoeken bij de wet in de wet geregelde gevallen of bij de rechtspraak van in het bijzonder de hoogste nationale of internationale rechter. Kan dat niet, dan is een zeer zorgvuldige en uitgebreide motivering nodig.”²¹ Dit uitgangspunt, en met name dat een zeer zorgvuldige motivering *altijd* geboden is in beslissingen die de wet opzij zetten of althans creatief interpreteren, lijkt mij voor de rechtspraak van gesloten jeugdhulp zeer waardevol.

Tenuitvoerlegging van een machtiging gesloten jeugdhulp op een andere plek (art. 6.2.2 lid 2 Jw)

In casu wordt aangesloten bij een in de wet geregeld geval: namelijk bij de mogelijkheid om een machtiging gesloten jeugdhulp in een justitiële jeugdinrichting ten uitvoer te leggen. De wetgever benadrukt dat het hier om een uitzon-

deringssituatie gaat, bedoeld voor jeugdigen die reeds op basis van een veroordeling zijn opgenomen in een justitiële jeugdinrichting. Even verderop wordt in de memorie van toelichting gesteld dat er in het belang van het kind (bijvoorbeeld) de behoefte bestaat aan een zeer specialistische behandeling die maar op één of enkele plekken in het land wordt geboden. Een dergelijke uitzondering kan slechts gemaakt worden als een *zorginhoudelijke overweging* daaraan ten grondslag ligt.²² De hoofdregel is dat een machtiging slechts ten uitvoer kan worden gelegd in een geregistreerde gesloten²³ accommodatie of een specifiek daartoe aangewezen deel van een geregistreerde gesloten accommodatie van een jeugdhulpaanbieder (art. 6.2.2 lid 1 Jw jo. art. 6.1.1 Besluit Jw).^{24/25} Art. 6.2.1 Jw voorziet in deze verplichting tot registratie in een openbaar register van de gesloten accommodaties waarin jeugdigen met dwang geconfronteerd kunnen worden.²⁶ Met behulp van een creatieve analoge redenering rekt de Rechtbank Groningen de uitzondering op de hoofdregel op. Immers wordt het meisje niet geplaatst in een JJI maar in een andersoortige instelling. Toepassing van deze bepaling in onderhavige zaak is temeer opvallend nu deze mogelijkheid in de wet strikt geclausuleerd is.²⁷

22 Zie een uitspraak van de Rechtbank Den Haag op 24 februari 2015 (ECLI:NL:RBDHA:2015:3010) waarin de tenuitvoerlegging van een machtiging gesloten jeugdhulp wordt toegewezen, daarbij aansluiting zoekend bij het criterium dat het moet gaan om een ‘zorginhoudelijke overweging’ die kan leiden tot een uitzondering op de hoofdregel. Overigens is de rechtbank mijns inziens terecht kritisch op het ontbreken van de GI in de kring van verzoekgerechtigden (die in de huidige bepaling beperkt is tot de Raad voor de Kinderbescherming en het college). Het verzoek van de GI wordt daarom, in afwijking van hetgeen bepaald is in art. 6.2.2 lid 2 Jw, toch toegewezen.

23 Onlangs heeft de Rechtbank Rotterdam benadrukt dat het Nederlandse systeem slechts twee varianten kent: ‘een instelling voor jeugdhulp is voor de wet of open of gesloten’ (Rb. Rotterdam 6 november 2011, ECLI:NL:RBROT:2015:8129).

24 En andersom geldt uiteraard dat verblijf van een minderjarige zonder machtiging gesloten jeugdhulp in een gesloten accommodatie voor jeugdhulp niet rechtsgeldig is (Rb. Rotterdam 8 oktober 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:7716).

25 Ten aanzien van het laatste gedeelte uit art. 6.2.2 lid 1 Jw – een machtiging (kan) ook ten uitvoer worden gelegd in een specifiek daartoe aangewezen deel van een geregistreerde gesloten accommodatie van een jeugdhulpaanbieder – geldt dat dit deel van de bepaling nieuw is ten opzichte van de regeling uit de Wet op de jeugdzorg. Ik meen dat deze zin is toegevoegd om beter recht te doen aan het feit dat vanwege schaalvergroting jeugdhulpaanbieders verschillende vormen van jeugdhulp aanbieden, maar de wetgever zegt hier niets over.

26 De rationale van deze regeling is volgens de wetgever dat, om toezicht te kunnen houden op de gesloten jeugdhulp aan jeugdigen, vooraf duidelijk moet zijn waar jeugdigen in een dergelijk geval kunnen worden opgenomen en verblijven. De verplichting tot registratie komt in plaats van het systeem van aanwijzingen – door onze ministers – zoals dat bestond onder de Wet op de jeugdzorg (art. 29k lid 1 (oud) Wjz). In de memorie van toelichting wordt uitgelegd dat dit nieuwe systeem beter aansluit op het systeem zoals dit ook binnen de gezondheidszorg wordt gehanteerd (*Kamerstukken II* 2012-13, 33 684, 3 (MvT), p. 196). Het lijkt er dus op dat het de wetgever vooral te doen is om het waarborgen van kwaliteitscontrole door de Inspectie, ingegeven door de gedachte dat jeugdigen die met dwang geconfronteerd worden zich in een kwetsbare positie bevinden.

27 (I) toepassing is slechts mogelijk met betrekking tot een jeugdige die

20 *Handelingen EK* 18 december 2007, 15-653.

21 S.F.M. Wortmann, ‘Rechterlijke creativiteit en de macht van de rechter’, in: C.J. Forder (red.), *Rechterlijke creativiteit en de rechten van het kind*, Den Haag: Boom Juridische uitgeverij 2013.

Overigens komt het ook voor dat een machtiging gesloten jeugdhulp wordt verleend voor een plaatsing in een gespecialiseerd pleeggezin, onder de noemer van Multi Dimensional Treatment Foster Care (MTFC).²⁸ Ook gebeurt het wel eens dat een kinderrechter een machtiging afgeeft die slechts ten uitvoer gelegd mag worden in een specifiek in de beschikking genoemde instelling.²⁹ Maar al met al zijn dit uitzonderingen op de hoofdregel dat een machtiging gesloten jeugdhulp in een daartoe bestemde accommodatie moet worden uitgevoerd.

De aanbevelingen uit het RSJ-rapport

De twee belangrijkste knelpunten die de RSJ signaleert zijn dat het lastig is om moeilijk plaatsbare jongeren zorg op maat te geven en dat jongeren met dergelijke problematiek een grote druk leggen op de instellingen omdat deze jongeren eigenlijk ongeschikt zijn voor een verblijf op de groep.³⁰ De twee belangrijkste aanbevelingen van de RSJ zijn als volgt:

- Zorg ervoor dat de jongere bij een eerste plaatsing op de meest passende plek terecht komt. Dit kan gerealiseerd worden door met een trajectmachtiging te gaan werken, zoals in de wetsevaluatie van ZonMw is voorgesteld.³¹ Dit houdt in dat de kinderrechter kan bepalen of een jongere in een jeugdzorgplusinstelling, een jeugd-ggz of een justitiële jeugdinrichting – indien sprake is van een strafbaar feit – geplaatst moet worden.

- Zorg ervoor dat bepaalde zorg, die ontbreekt op de

op het tijdstip waarop een machtiging wordt verleend op basis van een veroordeling is opgenomen in een JJI;

(II) het vereiste van instemming van de jeugdige van 16 of 17 jaar of instemming van de jeugdige van 12 tot en met 15 en degene die het gezag over hem heeft.

(III) voor de tenuitvoerlegging geldt de termijn die nodig is om een behandeling of opleiding af te ronden; en

(IV) op de tenuitvoerlegging is de Bij van toepassing.

NB in de Groningse casus is slechts voldaan aan het tweede criterium.

28 Er valt een lijn in de jurisprudentie waar te nemen waarbij eerst gesteld werd dat een MTFC-gezin niet tot een door de minister aangewezen accommodatie voor gesloten jeugdzorg behoort (Rb. Zutphen 19 februari 2008, ECLI:NL:RBZUT:2008:BD7941) maar waarbij het tegenwoordig geaccepteerd lijkt te zijn om voor de opname in een MTFC-gezin een machtiging gesloten plaatsing af te geven als dat noodzakelijk is (Hof Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2757). Zie ook een pleidooi van Blankman & Kramer om de machtiging gesloten jeugdzorg vaker buiten een instelling voor gesloten jeugdzorg ten uitvoer te leggen bij wijze van 'stok achter de deur' (K. Blankman & M. Kramer, 'Meer mogelijkheden voor de machtiging gesloten jeugdzorg als stok achter de deur?', *FJR* 2011, nr. 16). Naar mijn mening zou het binnen de nieuwe kaders van de Jeugdwet passend zijn om voor dergelijke gevallen de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in te zetten.

29 De machtiging gesloten jeugdzorg mag slechts ten uitvoer worden gelegd in De Rentray (alwaar de benodigde expertise op het gebied van pervasieve ontwikkelingsproblematiek aanwezig is) omdat de gesloten behandeling in Icarus – reeds gedurende anderhalf jaar – niet succesvol is gebleken (Rb. Maastricht 6 juli 2010, ECLI:NL:RBMAA:2010:BN2472).

30 RSJ 2015, p. 9.

31 Legemate e.a., *Thematische Wetsevaluatie Gedwongen zorg*, ZonMw, Den Haag 2014, aanbeveling 38. Ook Dörenberg (2015) is positief over deze aanbeveling (p. 244).

locatie waar de jongere is, naar de jongere toe komt. Dit betekent in principe geen verplaatsingen (en hierbij dient de gemeente de regie dient te voeren).

Daarnaast moeten de gesloten jeugdhulpinstellingen en de GGZ-jeugdinstanties samenwerken in een (regionaal) samenwerkingsverband met andere instellingen of de voor deze jongeren noodzakelijke zorg inkopen (het voorbeeld van zogenaamde zorgtafels wordt genoemd). En als de oplossing niet gevonden kan worden in regionale expertise, dan moeten de instellingen gebruik maken van landelijke expertise zoals die van het Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE).

Het recht op extra bescherming voor gehandicapte kinderen

Wat deze zaak wél uniek maakt is dat het gaat om een doofstom meisje dat zeer specifieke zorg nodig heeft. In de preambule van het IVRK wordt het belang verwoord van bijzondere aandacht voor kinderen die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven. Dit basisprincipe is onder andere uitgewerkt in de voor deze casus relevante artikelen 20 en 23 IVRK. Uit artikel 20 IVRK volgt dat Staten extra bescherming dienen te bieden aan kinderen die niet in hun eigen gezin kunnen verblijven: deze kinderen hebben het recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege (lid 1). In artikel 23 lid 2 IVRK wordt gesproken van het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg. Daaruit volgt dat het kind passende bijstand moet worden verleend en dat het kind daadwerkelijk toegang dient te hebben tot de benodigde voorzieningen (lid 3). De eerste vraag die zich aandient is of voldoende rekening is gehouden met deze verplichting gedurende haar verblijf in gesloten jeugdhulp.

In artikel 23 lid 2 IVRK wordt gesproken van het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg.

De minderjarige stelt dat er geen voorzieningen waren getroffen in verband met haar auditieve beperking. De GI geeft toe dat de communicatie tussen de groepsleiding, groepsleden en leraren moeizaam verloopt vanwege haar auditieve beperking. Maar "er komen inmiddels regelmatig tolken langs en daarin wordt enige voortgang geboekt". Ook geeft de GI aan dat een beter onderwijsaanbod, dat aansluit bij de minderjarige, wenselijk zou zijn.³² Mijns inziens is deze gang van zaken ver onder de maat. Dat uiteindelijk toch een plaatsing bij Hoeve Boschoord gerealiseerd wordt, valt in de concrete casus dan ook als winst te beschouwen. Hier is het meisje op haar plek.

Afsluiting

De eerste vraag die beantwoord dient te worden is of voor

32 Rb. Noord-Nederland 4 maart 2015, nr. C/18/152975 / JE RK 14-817 (ongepubliceerd).

deze plaatsing een machtiging gesloten jeugdhulp het meest geëigende juridische middel is. Blijkbaar was schorsing van de machtiging gesloten jeugdhulp (geregeld in art. 6.1.12 lid 5 Jw) in deze zaak niet voldoende om de financiering van een plek bij Hoeve Boschoord rond te krijgen. Ook is

De geëngageerde kinderrechter benut de grenzen van rechterlijke creativiteit tot het uiterste en kan ook haast niet anders, want zij moet werken in een systeem dat voor sommige kinderen geen bevredigende oplossing biedt.

het gelet op het ‘zware’ gevaarscriterium uit de Wet Bopz maar zeer de vraag of in dit geval een BOPZ-machtiging verleend had kunnen worden. Daarnaast is niet zonneklaar onder welk regime de minderjarige in Hoeve Boschoord valt en welke interne rechtspositie zij daar heeft. Indien het gesloten jeugdzorgregime van toepassing is (waar het personeel van Hoeve Boschoord waarschijnlijk onbekend mee is), kunnen bijvoorbeeld tegen de wil van de jeugdige geneeskundige behandelingsmethoden worden toegepast (ex. art. 6.3.2 lid 1 sub b Jw). Is dat wel wenselijk?

Een creatieve toepassing van artikel 6.2.2 lid 2 Jw maakt het mogelijk om in deze bijzondere casus toch tot een oplossing te komen. De geëngageerde kinderrechter benut de grenzen van rechterlijke creativiteit tot het uiterste en kan ook haast niet anders, want zij moet werken in een systeem dat voor sommige kinderen geen bevredigende oplossing biedt. Hiermee doel ik op de worsteling van de sector om passende hulp te bieden aan jongeren met zware psychiatrische problematiek in combinatie met ont-trekkingsgevaar of ernstige agressieproblematiek. Voor deze doelgroep zal én passender zorg opgetuigd moeten worden in de instellingen voor de gesloten jeugdhulp én zal intensiever samengewerkt moeten worden met de jeugd-ggz middels een trajectbenadering, maar dan wel voorzien van een wettelijke basis die niet is verstopt in een uitzonderingsbepaling zoals artikel 6.2.2 lid 2 Jw. Of daarvoor een wettelijke basis moet worden gecreëerd en of deze te

vinden zal moeten zijn in de Jeugdwet of in de toekomstige Wet verplichting geestelijke gezondheidszorg, en hoe deze regeling eruit zal moeten zien, is mij een discussie waard. In ieder geval pleit ik ervoor om meer praktische bruggen te bouwen tussen de GGZ-sector en de gesloten jeugdhulp-sector, zoals voorgesteld in het RSJ-rapport, want er zijn teveel voorbeelden bekend van jongeren die het daardoor aan een passend zorgaanbod ontbreekt.

Ten tweede, wat levert het RJS-rapport op? Terecht vraagt het rapport aandacht voor een groep kinderen met wie ‘geleurd’ wordt langs de deuren van diverse gesloten instellingen. Het voorstel om aan de slag te gaan met een ‘trajectmachtiging’ klinkt heel plausibel, maar het blijft bij een oppervlakkige aanbeveling die juridisch nog ondoordacht is. Immers, een dergelijke trajectmachtiging staat haaks op de scheiding van sectoren die juist met de komst van gesloten jeugdhulp geproclameerd is en ook wordt het idee van de lijdelijke kinderrechter – wat men daar verder ook van moge vinden – op de helling gezet.

In de onderhavige casus had de kinderrechter met een dergelijke trajectmachtiging op eenvoudige wijze een plaatsing in Hoeve Boschoord kunnen realiseren, zonder gebruik te hoeven maken van bochtige omweggetjes in de Jeugdwet. Alhoewel het mij nuttig lijkt om de mogelijkheden voor een trajectmachtiging te onderzoeken, blijf ik mij ernstige zorgen maken over het gebrek aan flexibiliteit in de uitvoeringspraktijk. Het uitgangspunt dat een jongere bij een eerste plaatsing op de meest passende plek terecht dient te komen, vind ik nastrevenswaardig maar acht ik onder de huidige omstandigheden utopisch. Dat wordt bevestigd door de hier besproken Groningse casus.

Over de auteur

Mr. drs. Maria P. de Jong-de Kruijf werkt bij BvD-advocaten te Barneveld en is als promovenda verbonden aan de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Met dank aan Kristiaan Spoelstra, Mariëlle Bruning & Machteld Vonk voor hun commentaar op eerdere versies van deze bijdrage.